

Schoon Water

Schoon Water deelnemers met nieuwe rugspuit aan de slag *Ook iets voor u?*

Sinds september werkt Jan Coppelmans, akkerbouwer te Wintelre, met een geheel nieuwe 'rugspuit': de Agricult LVS lans. Het is een lichtgewicht (1,9 kg) handspuit met een hogere capaciteit dan de normale rugspuit. Resultaat en arbeidsvriendelijkheid van pleksgewijs spuiten gaat hierdoor met een grote stap vooruit. En dat is ook voor het water goed nieuws.

Een elektrisch pomp(je) aangesloten op een accu gebruikt slechts 10 tot 25 liter per ha veld. Hierdoor kan met een kleine voorraad-tank van 2,5 liter een groot oppervlak worden bespoten. Het gesjouw en vaak vullen van een zware rugspuit is hiermee verleden tijd. Deze rugspuit is geschikt voor het spuiten van nagenoeg alle contact- en bodemherbiciden. De lans geeft egale en driftongevoelige middelgrove druppels. De druppels rollen dus niet van het blad. Hierdoor gaat er veel minder bestrijdingsmiddel verloren en is de verdeling met water toch optimaal. Volgens de heer Coppelmans en de fabrikant kan gemakkelijk 50% middel bespaard worden. Door een lagere dosering en vaker kiezen voor pleksgewijze bestrijding, wordt het grond- en oppervlaktewater minder belast. Coppelmans gaat de LVS lans vooral voor bestrijding van haagwinde in maïs inzetten. Met een extra opzetlans kan eenvoudig 120 cm breed onder de maïs worden gespoten. Hij is leverbaar in diverse werkbreedtes en kan pleksgewijs stroken of grote oppervlakten spuiten. De LVS lans verdient zichzelf snel terug. Inmiddels hebben ook vier andere *Schoon Water* agrariërs deze lans aangeschaft.

Wilt u meer informatie?

Zie www.agricult.nl of bel voor uw mogelijkheden als *Schoon Water* deelnemer Geert-Jan van Roessel van DLV Plant (06-53151775).

Nieuwe lichtgewicht rugspuit

Akkerbouwer Rob Meeuwissen leest een toelatingsnummer voor. Dit middel blijkt nog toegelaten te zijn

Succesvolle 'Bezem door de middenkast' wordt in 2012 herhaald

Inmiddels kunnen we terugkijken op een geslaagde inleveractie van gewasbeschermingsmiddelen door tuinders en agrariërs in 2011. Ook komend seizoen kunt u - eventueel met uw DLV-adviseur - uw middenkast controleren op niet toegelaten bestrijdingsmiddelen.

Bij de actie van afgelopen seizoen hebben 65 telers met hun DLV-adviseur middelen die verouderd zijn uit de kasten gehaald. In totaal zijn er 176 middelen verwijderd en is ruim 400 kilo middel ingeleverd bij gemeentelijke milieustraten. Met de actie wordt voorkomen dat middelen in het milieu terecht komen. Juist deze verouderde middelen die geen toelating meer hebben, zijn namelijk vaak erg schadelijk voor mens en milieu.

Deelnemers zijn positief: "Ik dacht wel dat er nog een oud middel in de kast stond, maar ik wist niet hoe er van af te komen." Een andere deelnemer zei: "Via deze actie is mijn kast weer bij de tijd en weet ik voortaan ook hoe verlopen middelen te verwijderen."

In januari 2012 gaat de actie voor de tweede keer van start. Alle *Schoon Water* deelnemers kunnen mee doen. Aanmelden kan bij Annette den Hollander (T 0345-470730 of E adenhollander@clm.nl).

'Oud' sleepdoek gewild!

Loonwerker en rundveehouder Johan de Weert uit Sterksel heeft het sleepdoek van loonwerker Meeuwissen uit Gastel overgenomen.

Het sleepdoek was inmiddels ruim zeven jaar oud! Meeuwissen heeft zijn sleepdoek van de hand gedaan omdat hij een nieuw type heeft gekocht: de Wingsprayer.

Van Weert heeft in het voorjaar van 2011 het sleepdoek overgenomen. Vanuit het project 'Schoon Water voor Brabant' ontving hij een éénmalige financiële bijdrage omdat het doek voor een lagere milieubelasting op het grond- en oppervlaktewater zorgt. Ook spuit hij steeds meer rond het grondwaterbeschermingsgebied Cranendonck. Van Weert: "Ik ben erg tevreden over het sleepdoek, al was

het in het begin even wennen maar nu gaat het prima. Het kost de trekker minder pk's en mij dus minder brandstof. Ook heb ik geen luchtondersteuning nodig en is het dus goedkoper. Daarnaast mag ik nu alle middelen spuiten en maak ik mij geen zorgen of de juiste doppen op mijn spuit zitten. Ook is de teeltvrije zone smaller met een sleepdoek. Ik gebruik het naar volle tevredenheid op 800 ha gras- en maisland. Tijdens winderige omstandigheden kan ik vaker rijden met het sleepdoek. Alleen met zijwind kan er te veel drift ontstaan. Wel probeer ik zoveel mogelijk in de ochtend- en avonduren te werken. De fijne druppels worden goed verdeeld over het gewas, het grasland tik ik even aan met het sleepdoek zodat het middel zich beter verdeelt op het gewas."

Het 'oude' sleepdoek krijgt na zeven jaar een nieuwe eigenaar

Denkt u er over na een sleepdoek aan te schaffen? U komt misschien in aanmerking voor een éénmalige financiële bijdrage van Schoon Water. Neem contact op met Peter Leendertse van CLM (E pele@clm.nl of T 0345-470751).

Schoon Water verbreding van start

Begin december werd definitief duidelijk dat de win-win maatregelen uit Schoon Water vanaf 2012 Brabantbreed uitgerold gaan worden. Maatregelen die goed zijn voor de waterkwaliteit en de teler, delen we dan met agrariërs in heel Brabant.

Loonwerkers en telers van aardappelen en vollegroendgroente krijgen daarbij voorrang, omdat daar de grootste milieuwinst te verwachten is

Wat houdt het in?

Sinds 2001 zijn zes en sinds 2010 elf Brabantse grondwaterbeschermingsgebieden betrokken bij de Schoon Water aanpak. Maar ook het grondwater en het oppervlaktewater buiten deze gebieden verdient aandacht om de kwaliteit op peil te houden. Bovendien hebben we gezien dat de Schoon Water aanpak ook goed is voor agrariërs: een efficiëntere gewasbescherming zorgt voor een beter, schoner product en kostenbesparingen. Minder emissie en daardoor minder normoverschrijdingen zorgen voor behoud van een breed middelenpakket. Vandaar dat de provincie heeft besloten om vanaf 2012 de succesvolle Schoon Water aanpak te verbreden naar meer Brabantse agrariërs.

Wat betekent het voor mij als Schoon Water deelnemer?

Bent u een Schoon Water gemeente, bedrijf of bewoner? Dan verandert er niets, de verbreding is namelijk alleen bedoeld voor agrariërs. Schoon Water voor Brabant gaat gewoon in dezelfde vorm voor u verder tot en met 2013.

Bent u een Schoon Water agrariër? Dan verandert er ook niets. U krijgt alleen meer collega-agrariërs die ook aan de slag gaan met win-win maatregelen voor de landbouw. Technieken als een vernieuwde wiedereg, GPS gestuurde spuitmachines met afsluitbare secties en in de nabije toekomst zelfs afsluitbare doppen, luchtondersteuning of wingsprayer worden door een grotere groep Brabantse agrariërs toegepast. De geleerde lessen (machines en informatie) blijven gedeeld worden onder alle Schoon Water deelnemers. De bezoeken van uw DLV-adviseur, Schoon Water bijeenkomsten, website en nieuwsbrief blijven bestaan. Ook werken dezelfde partijen aan deze verbreding.

Bent u agrariër met een bedrijf buiten de 11 Schoon Water grondwaterbeschermingsgebieden?

Dan kunt u vanaf nu ook profiteren van de Schoon Water win-winmaatregelen! Dat wil zeggen: loonwerkers, akkerbouwers die aardappels telen, aardbeien-, prei- en aspergetelers en boomtelers kunnen deelnemen aan de Brabantbrede uitrol. Dus: meldt u aan bij het Schoon Water Loket! E info@schoon-water.nl of T 0345-470745. Ook zult u benaderd worden via de verschillende vakgroepen en op de diverse bijeenkomsten, zoals de landelijke aardbeidendag op 18 januari 2012 en de Brabantse Loonwerk-bijeenkomst op 26 januari 2012.

Er is nog veel te winnen bij loofdoding in aardappelen

In de gangbare praktijk gebruiken aardappeltelers bij loofdoding nu een uniforme behandeling voor het gehele perceel. Bij de Schoon Water demonstratie bij aardappelteler Bax bleek hij via plaats specifieke dosering het gebruik van loofdodingsmiddelen met maar liefst 50% te kunnen reduceren. Een innovatieve techniek, die nu praktijkrijp genoemd kan worden.

Goede werking en prima oogst

Het plaats specifiek doseren gebeurt via aansturing van de veldspuit via de Yara N-sensor. Deze sensor meet de vitaliteit van het aardappelloof en levert hiermee voldoende informatie om de dosering direct aan te passen aan de zwaarte van het loof. De gebruiker kiest eerst of de loofdoding in één of twee bespuitingen wordt uitgevoerd. Ook wordt rekening gehouden met het gewas-type, phytophthora-risico en een eventuele

Gemeente Loon op Zand: Overstap naar chemievrij onkruidbeheer gaat praktisch vanzelf!

“In 2010 zijn we overgestapt naar chemievrij onkruidbeheer. Vooraf dacht ik dat de overstap ingewikkeld ging worden. Achteraf bleek dit niet zo te zijn”, aldus Rudy Pekelaer, Beleidsmedewerker bij de gemeente Loon op Zand. De meerprijs voor chemievrij onkruidbeheer t.o.v. chemisch onkruidbeheer valt ook mee. Loon op Zand is één van de zestien Schoon Water gemeenten.

Verbod op herbicide aanleiding overstap

Toen de herbicide Casoron eind 2008 plotseling niet meer gebruikt mocht worden was er voor veel gemeenten geen ander goed werkend middel voorhanden dat gebruikt kon worden in

plantsoenen. Daarnaast had de gemeente Loon op Zand vanuit de Kader Richtlijn Water geld bestemd om de kwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren. Toen is de overstap gemaakt om plantsoenen zesmaal per jaar te schoffelen. Vervolgens vroeg de gemeente zich af of verhardingen ook zonder chemische bestrijdingsmiddelen onkruid vrij te houden zijn. Beleidsmedewerker Pekelaer: “Eerlijk gezegd had ik zelf mijn twijfels. Hoe voer je dit praktisch uit? Het straatbeeld was goed en kon alleen maar slechter worden, burgers leken zich niet druk te maken over het bestrijdingsmiddelengebruik. Toch hebben we besloten om drie verschillende aannemers, drie verschillende niet-chemische methoden toe te laten passen. We leerden zo de voor- en nadelen kennen en verdiepten ons in chemievrij beheer.”

Klaar voor een groene toekomst

“In plaats van een frequentiebestek zijn we overgegaan naar beeldbestek. Uiteindelijk bleek het voor de gemeente niet effectief om met zoveel partijen afspraken te maken en te

controleren. Sinds 2011 hebben we in een woonwijk integraal beheer. Dit werkt prettig en effectief. De werkzaamheden worden op elkaar afgestemd. Er wordt bijvoorbeeld eerst geschoffeld en/of gevolgd door heet water, vervolgens wordt geborsteld. Vroeger ging dit nog weleens omgekeerd, wat tot frustraties leidde. Het beeldbestek werkt ook verder door. Sommige plantsoenen en verhardingen worden niet aangepakt omdat het (onkruid) beeld voldoet. Mijn vrees voor chemievrij beheer bleek achteraf volledig onterecht!”

Meerkosten beperkt

Chemisch onkruidbeheer voor verhardingen en groenonderhoud kostte de gemeente ongeveer € 60.000,- en chemievrij kost nu € 80.000,-. Chemievrij is ongeveer 30% duurder. Uiteraard wordt voorkomen dat chemische middelen in het grond- en oppervlaktewater komen. Dit is beter voor mens, dier en plant. Het bespaart geld; het drinkwaterbedrijf hoeft het grondwater niet met moderne filtertechnieken te zuiveren en de kosten door te rekenen aan haar klanten.

Deelnemers aan de demonstratie van de nieuwe veldspuit op 28 september 2011 bij Schoon Water deelnemer Bax te Luyksgestel

late veronkruiding van het gewas. De heer Bax, aardappelteler in Luyksgestel, is tevreden: “Ik heb met deze techniek het middelgebruik op sommige percelen met 50% kunnen reduceren, met hetzelfde resultaat 14 dagen na behandeling en een prima oogst.” Naast de besparing op middelkosten, vermindert de methode ook het risico voor het grond- en oppervlaktewater.

Er is nog veel te winnen

Medeontwikkelaar Corné Kempenaar (PRI) geeft aan dat in Nederland momenteel 4 spuiten met Yara N-sensor in gebruik zijn. Wereldwijd zijn dat er zo'n 1000, waarvan maar liefst 400 in Duitsland. In Nederland is dus nog een inhaalslag te maken. Het *Schoon Water* project gaat deelnemers die van deze techniek gebruik willen maken ondersteunen.

Meer informatie of denkt u erover na om de spuit aan te schaffen?

Neem dan contact op. Misschien is er vanuit het project ‘Schoon Water voor Brabant’ een financiële bijdrage mogelijk.

Bedrijven aan zet voor Schoon Water

Bavaria en Coca-Cola gebruiken water uit eigen bronnen voor de bereiding van hun bier en frisdrank. Sinds 2010 is voor de bescherming van hun bronnen een boring vrije zone ingesteld. Maar zij doen graag meer om hun eigen bronnen en het overige grond- en oppervlaktewater in hun gebied te beschermen. Samen met hun burens gaan zij aan de slag om de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen te verminderen.

Coca-Cola gaat voor duurzaam terreinbeheer

Op 27 oktober organiseerde het bedrijf een startbijeenkomst over duurzaam terreinbeheer. Tijdens de bijeenkomst waren naast Coca-Cola, Saint Gobain, ArdaghGlass en de aannemer van CEPL aanwezig. Dat meerdere bedrijven van bedrijventerreinen De Wildert en De Vossenbergh in Dongen en Tilburg enthousiast zijn over chemievrij terreinbeheer is een kans. Want samen een groter oppervlak aanbesteden is een slimme manier om de kosten te drukken. Ton de Waal, manager QESH van Coca-Cola neemt het voortouw: “Wij gaan voor het certificaat Zilver op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer.”

De Wave (heet water machine) in actie wordt bekeken door o.a. medewerkers van Coca-Cola

Ook al is een certificaat niet verplicht, het kan lonen om uw terreinbeheer te laten certificeren op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer (BDT). Met chemievrij beheer kunt u gaan voor een zilveren of gouden certificaat. De certificeringskosten voor het eerste jaar worden vergoed door het Waterschap. Goed voor de uitstraling van uw bedrijf is dat u met een BDT-certificaat kunt laten zien dat uw bedrijf echt werk maakt van MVO en schoon water belangrijk vindt.

Boer, bier en water

Ook Bavaria wil werk maken van Schoon Water. Zij heeft rond haar brouwerij in Lieshout vooral veel agrarische burens, hobbyboeren en natuurlijk de gemeente Laarbeek. Zij nodigde op 24 november jl. al deze burens uit voor kennismaking, een introductie op Schoon Water-maatregelen en een rondleiding door de brouwerij. In nauwe samenwerking met ZLTO Laarbeek kijken de burens nu hoe ze een project kunnen starten om het bestrijdingsmiddelengebruik verantwoord te verminderen. We houden u op de hoogte.

Schoon Water Recept: Lamsbout met Toon's aardappelen

Toon bij zijn Schoon Water aardappelen

Toon van der Heijden teelt Hansa en Bintje (speciaal voor de friet) en is Schoon Water deelnemer. Hij maakt gebruik van duurzame gewasbeschermingsmethoden zoals een waarschuwingssysteem en de Wingsprayer. Toon: "Aardappels telen is een uitdaging. Ik doe dat zo duurzaam mogelijk. Het is een product waar je in de keuken alle kanten mee uit kunt. Van patat tot puree. Dit recept met lamsbout en wintergroente is heerlijk in de winter of tijdens de kerst."

Ingrediënten voor 4 personen

Voor de groente:

4 sjalotten, 200 gram pastinaak, 200 gram koolraap, 200 gram winterwortel, 200 gram spruitjes, 1 eetlepel olie, 1 limoen, 1 eetlepel honing en 1 eetlepel (wal)notenolie.

Bereiding

1. Maak de groente schoon.
2. Snijd de sjalotten in halve ringen, de pastinaak en de koolraap in reepjes en de

wortelen in plakjes. Halveer eventueel grote spruitjes.

3. Verwarm de olie en fruit hierin de sjalotten glazig.
4. Voeg de rest van de groente toe met een paar lepels water en smoor de groente in ca. 7 minuten beetgaar.
5. Boen de limoen goed schoon en rasp wat van de schil. Pers de limoen uit.
6. Maak de groente op smaak met wat geraspte limoenschil, limoensap, de honing en de notenolie.
7. Laat de groente afgedekt een paar uur marineren.
8. Warm de groente weer op of geef de groente op kamertemperatuur.

Voor de lamsbout met aardappelen:

Een flinke lamsbout, 1 kilo aardappelen, rozemarijn, 2 tenen knoflook, 1 (rode) ui, zout, peper, olijfolie en eventueel een scheutje witte wijn.

Bereiding

1. Wrijf de lamsbout in met olijfolie, zout, peper, fijngehakte rozemarijn en geperste knoflook.
2. Schil de aardappelen en snij deze in flinke stukken. Nieuwe aardappelen zijn lekker met schil! Snij de ui ook in kwarten.
3. Leg de lamsbout in een grote (ingevette) ovenschaal en leg hieromheen de aardappelen en de ui. Strooi er wat zout en rozemarijn over. Schenk wat olijfolie over het geheel. Dek af met aluminiumfolie.
4. Verwarm de oven voor op 180 graden en bak het geheel. Voor het vlees geldt: 13 minuten per 450 gram voor rosé en 20 minuten per 450 gram voor doorbakken. Keer het vlees af en toe, voeg wat water of witte wijn toe als nodig. Haal het laatste half uur het folie er van af.

Eet Smakelijk!

Heel Nederland straks een schone stoep zonder chemie?

In oktober reageerde staatssecretaris Atsma op een motie die door de Tweede Kamer werd aangenomen. Hierin wordt gevraagd te kijken naar een verbod op het gebruik van glyfosaat (o.a. Roundup) voor 'niet-commerciële toepassingen'. De staatssecretaris geeft in zijn brief aan een verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen buiten de landbouw binnen enkele jaren te overwegen. Hiermee geeft hij prioriteit aan

waterkwaliteit en bescherming van kwetsbare groepen in de samenleving (o.a. kinderen). Hij spoort terreinbeheerders aan nu al vast naar alternatieven te zoeken. In 2012 stemt de Tweede Kamer over een nieuw Nationaal Actieplan Gewasbescherming waar zo'n verbod in geregeld zou moeten worden. We houden u op de hoogte.

Schoon Water voor Brabant in een notendop

Doel van 'Schoon Water' is het terugdringen van het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Brabant. Dat is nodig om schoon grondwater te behouden, zodat het voor iedereen geschikt blijft als bron voor drinkwater, nu en in de toekomst.

Aan 'Schoon Water' doen alle gebruikers van middelen mee: burgers, bedrijven, landbouw en gemeenten. Schoon Water draait in 11 grondwaterbeschermingsgebieden. 16 deelnemende gemeenten werken toe naar het certificeringniveau 'zilver' op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Acht gemeenten werken al geheel chemievrij. Verder nemen bedrijven zoals Unipol Holland BV in Oss en Kempen Airport in Cranendonck actief deel.

Binnen deze grondwaterbeschermingsgebieden zetten alle grondgebruikers een stap richting duurzaam beheer. Agrariërs bekijken samen met hun adviseurs hoe zij minder of minder schadelijke bestrijdingsmiddelen kunnen gebruiken en worden gefaciliteerd om met schoon water maatregelen aan de slag te gaan, zoals een sleepdoek. Gemeenten en bedrijven

krijgen hulp bij certificering en gaan samen met hun adviseur na hoe de onkruidbestrijding duurzamer aangepakt kan worden. Alle bewoners van de 11 grondwaterbeschermingsgebieden worden met nieuwsbrieven en acties geïnformeerd en bewuster gemaakt.

Organisatie

'Schoon Water voor Brabant' is een stimuleringsproject van de Provincie Noord-Brabant, Brabant Water, Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), Overlegplatform Duinboeren, Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta en Rivierenland. CLM, DLV, Eco Consult, ClimateChanCe, PRI en PPO verzorgen de uitvoering van het project.

Vragen?

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

- CLM: Peter Leendertse: E pele@clm.nl T 0345-470751
- Provincie Noord-Brabant: René Klerks: E rklrks@brabant.nl T 06-18303442
- Brabant Water: Sandra Verheijden: E sandra.verheijden@brabantwater.nl T 073-6838514

- ZLTO: Jeanne van Beek:

E jeanne.van.beek@zlto.nl T 073-2173189

- Overlegplatform Duinboeren: Emiel Ansems:

E duinboeren@hetnet.nl T 0411-643639

- Waterschappen: Minke Lagerwerf

(De Dommel): E mlagerwerf@dommel.nl T 0411-618487

Actuele informatie, tips en het laatste nieuws vindt u op:

- de website: www.schoon-water.nl
- Twitter: @overSchoonWater

Colofon

Dit is de drieëntwintigste nieuwsbrief 'Schoon Water'. Eerdere nieuwsbrieven kunt u vinden op www.schoon-water.nl. De volgende nieuwsbrief verschijnt in het voorjaar van 2012.

Foto's:

CLM, DLV Plant

Tekst en Redactie:

CLM, DLV Plant

Vormgeving en druk:

Drukkerij Libertas, Bunnik